

Transformació social, però a quin preu?

Publicat per [Interacció](#) [1] el 03/10/2023 - 11:40 | Última modificació: 18/09/2026 - 08:52

Les polítiques culturals atribueixen a les pràctiques artístiques participatives la capacitat de generar inclusió, reconeixement i cohesió social. Eleonora Belfiore desplaça l'atenció dels beneficis promesos cap a les condicions que els fan possibles: qui assumeix el temps, el treball emocional i les responsabilitats de cura que els projectes no financen? La seva resposta assenyalava una contradicció profunda. Les institucions públiques invoquen la justícia social mentre traslladen una part substancial dels seus costos als professionals que executen els projectes.

Belfiore situa el treball artístic socialment compromès dins els estudis sobre la precarietat cultural, tot identificant una especificitat poc observada. A les hores no remunerades, la discontinuïtat laboral i la dependència de convocatòries s'hi afegeixen els costos emocionals i ètics derivats de treballar amb persones que pateixen discriminació, vulnerabilitat o exclusió. El problema no és únicament que els artistes cobrin poc, sinó que se'ls encomanin responsabilitats que ultrapassin l'activitat artística sense proporcionar-los temps, formació, suport psicològic ni continuïtat contractual.

L'anàlisi parteix d'entrevistes efectuades el 2014 a vuit professionals vinculats a *Our Big Real Gypsy Lives*, un projecte participatiu amb comunitats gitanes i itinerants de Lincolnshire. Les activitats permetien que infants i famílies documentessin el seu patrimoni i construïssin representacions pròpies davant els estereotips dominants. En desenvolupar-les, els professionals van descobrir necessitats que no podien deixar de considerar un cop acabat el finançament. El vincle creat produïa expectatives, compromisos i demandes d'acompanyament que el calendari administratiu no reconeixia.

Per interpretar aquesta situació, Belfiore combina la noció de justícia creativa de Mark Banks amb l'ètica feminista de la cura de Joan Tronto. Les quatre dimensions de la cura, atenció, responsabilitat, competència i capacitat de resposta, permeten identificar la distància entre el compromís que assumeixen els professionals i el que assumeixen les institucions financeres. Els artistes detecten necessitats, construeixen relacions de confiança, es fan càrrec de les responsabilitats que emergeixen durant el procés i valoren els efectes de la intervenció. En canvi, el financer acostuma a delimitar un projecte, fixar objectius i exigir resultats, però pot retirar-se quan finalitza el període de subvenció.

La participació cultural es manté, en part, gràcies a una subvenció invisible aportada pels mateixos professionals.

Aquesta és la tesi més incisiva del text. La dedicació addicional dels treballadors culturals no constitueix una anomalia externa al sistema, sinó una condició del seu funcionament. Els professionals treballen més hores de les contractades, prolonguen voluntàriament els vincles i absorbeixen els costos psicològics perquè abandonar les persones participants contradiria els valors que orienten la seva pràctica. La vocació i el compromís ètic es converteixen així en recursos econòmics explotables.

Belfiore qualifica aquesta situació de fracàs moral de la política cultural. Les institucions utilitzen els efectes socials d'aquests projectes per legitimar la inversió pública en cultura, mentre mantenen infrafinançades les pràctiques que generen les evidències invocades. El discurs de la participació i l'empoderament conviu amb unes relacions laborals que no apliquen aquests principis. A més, aquesta economia invisible contribueix a conservar una distribució desigual dels recursos, favorable a les grans institucions estables i desfavorable a les pràctiques comunitàries.

La resposta no pot limitar-se a millorar la retribució. Belfiore reclama que els financers assumeixin deures de cura envers els professionals i les comunitats: pressupostos realistes, temps per construir i tancar les relacions, continuïtat després de l'activitat, formació especialitzada i suport emocional. La justícia cultural no es podria

valorar només pels efectes produïts sobre els participants, sinó també per la qualitat moral i material del treball que els produeix.

Un cop llegit, l'article obliga a revisar una de les contradiccions més habituals de les polítiques culturals actuals: la celebració dels seus efectes socials mentre s'invisibilitza el treball de cura que els sosté. La seva contribució principal és demostrar que el valor públic no es produeix només en els resultats, sinó també en les condicions laborals i relacionals que els fan possibles. Quan les institucions financen projectes però deleguen les responsabilitats de cura en professionals precaris, la transformació social corre el risc de convertir-se en una transferència de costos. La pregunta decisiva ja no és només què transforma una política cultural, sinó qui assumeix el treball necessari perquè aquesta transformació pugui existir.

Referència

Belfiore, E. (2022). Who cares? At what price? The hidden costs of socially engaged arts labour and the moral failure of cultural policy. *European Journal of Cultural Studies*, 25(1), 61–78.
<https://doi.org/10.1177/1367549420982863> [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Etiquetes: treball cultural i professionals

Etiquetes: finançament de la cultura

Etiquetes: polítiques culturals

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: valor públic de la cultura

- [3]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/news/2023/10/dimensio-social>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://doi.org/10.1177/1367549420982863>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/9251>